

УДК 330.341:504:338.245](477)

JEL Classification Q01; Q38; H56

Бевзо Д. О.

Екологічна політика України в умовах сталого розвитку на тлі російсько-української війни

В контексті сталого розвитку та глобальних викликів, зокрема російсько-українського конфлікту, екологічна політика стає важливим аспектом стратегії розвитку України. Повномасштабне вторгнення російської армії призвело до серйозних наслідків для довкілля, включаючи забруднення повітря, водних ресурсів, порушення біорізноманіття та економічні збитки. Аналізуючи основні проблеми екологічної політики України й наголошуєчи на високому рівні загрози, яку становить війна екологічній стійкості України та світу, автори дослідження відзначають, що недостатність ефективного екологічного управління та незавершеність реформ у галузі створюють додаткові виклики для реалізації політики охорони довкілля. Наразі система екологічного управління країни не здатна ефективно реагувати на масштаби зумовленої війною екологічної кризи. Навіть при заявленій готовності до виконання зобов'язань, екологічна політика залишається на периферії стратегічних документів та недостатньо інтегрованою у сферу економіки та регіональної політики. У такому контексті пріоритетним завданням є активна інтеграція України у міжнародні структури, зокрема Європейський Союз. Необхідна чітка стратегія екологічної політики, що відповідає б принципам сталого розвитку та зеленого відновлення, і була втілена у конкретні заходи та програми. Екологічна політика повинна адаптуватися до принципів сталого розвитку, балансуючи інтереси суспільства, бізнесу та збереження природи. При цьому, застосування європейських стандартів може стати стимулом для розвитку ефективної екологічної політики та вирішення проблем, пов'язаних із військовим конфліктом. Таким чином, ефективна екологічна політика у контексті сталого розвитку та геополітичних турбулентностей стає важливим чинником для України. Принципи сталого розвитку та зеленого відновлення повинні стати основами стратегій екологічної політики, спрямованих на покращення стану довкілля, забезпечення сталого розвитку країни та її інтеграції в міжнародну спільноту.

Ключові слова: екологічна політика, екологічне управління, сталий розвиток, принципи сталого розвитку, реформи

DOI 10.37659/2663-5070-2024-12-37-47

Постановка проблеми

Початок повномасштабного вторгнення військ російської федерації на територію України призводить до серйозних екологічних наслідків, які мають потенційно глобальний вплив. Забруднення атмосфери викидами токсичних речовин та пилу, забруднення ґрунтів та водних джерел не лише погіршують стан місцевого довкілля, але й спричиняють загрозу їхнього розповсюдження через глобальні екосистеми. Масове переселення та міграція населення також призводять до інтенсивного використання природних ресурсів та збільшення викидів вуглецю в атмосферу. Дії російської армії вже стали причиною непередбачуваних екологічних катастроф, таких як підриг Каховської дамби, знищення понад 3 млн га лісів, зникнення вимираючих видів тощо, що впливають на стійкість екосистем та біорізноманіття регіонів. Тому для ефективного подолання екологічних наслідків війни та забезпечення зеленого відновлення необхідне ретельне дослідження, спрямоване на розуміння та мінімізацію екологічного впливу конфлікту, а також на розробку стратегій сталого управління природними ресурсами та відновлення екосистем.

Огляд літератури

Наразі у науковій літературі існує багато різних думок щодо актуальних проблем та необхідних заходів для покращення екологічної політики, особливо на тлі російсько-української війни. У своїй науковій праці Дубовіч І., Волковська Ю. та Волковський Ю. [1] висвітлили основні виклики у впровадженні ефективної екологічної політики в Україні для протидії змінам клімату відповідно до принципів сталого розвитку. Зазначено, що проблема зміни клімату набула глобального розміру, що вимагає прийняття ефективних еколого-політичних та еколого-правових норм для зменшення викидів парникових газів та впровадження заходів з адаптації до цих змін.

Водночас Дзюндзюк В. та Дзюндзюк Б. [2] вважають, що безпекова екологічна політика виступає важливим компонентом державної політики у сфері національної безпеки, а її недоліки можуть призвести до дестабілізації су-

спільства та порушення нормального функціонування економіки. Тому пропонується конкретизувати норму, яка стосується розподілу повноважень за класом небезпечних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури.

У роботі Квітка С. та Миргородська М. [3] дослідили ефективність органів управління, які досягли значних успіхів завдяки цифровій трансформації, що сприяло підвищенню продуктивності та ефективності, а також скороченню часу циклу. Роблячи висновок про необхідність виваженої державної екологічної політики з використанням механізмів мережевого управління в умовах цифрової трансформації, науковці зазначили, що екологічна сталість вимагає глобальної координації на всіх рівнях, включаючи національні, регіональні, місцеві та індивідуальні рівні.

Головня Ю., Ільченко В. та Трубей О. [4] у своєму дослідженні встановили, що в українському суспільстві поширення екологічних цінностей та підтримка екологічної культури є важливими компонентами стратегії сталого розвитку. Автори наголосили на важливості виробництва та споживання екологічно безпечної продукції як одного зі способів забезпечення гармонії між економічними та природоохоронними інтересами. Вони також відзначили швидкий розвиток ринку екологічних товарів і наголосили на потребі спільних зусиль виробників, бізнесу та суспільства для підвищення обізнаності споживачів щодо екологічних характеристик продукції. Результатом таких системних дій є поява екологічного брендингу, що відіграє важливу роль у формуванні екологічної культури в Україні.

Результати

Вплив повномасштабного вторгнення російської армії на територію України на довкілля є складним та масштабним викликом і має значні наслідки як на регіональному, так і на глобальному рівнях. Наслідки війни включають масштабне забруднення повітря, водних ресурсів та ґрунтів, порушення біорізноманіття, а також значні економічні збитки від екологічних руйнувань. Загальні збитки довкіл्लю України наразі оцінюються у 1,35 трлн грн, зокрема негативний вплив на безпеку 20% природоохоронних територій країни, пошкодження 3 млн га лісів, а також окупація

8 заповідників та 10 національних природних парків [5].

Одним із визначних аспектів впливу війни на довкілля є викиди парникових газів. Згідно з оцінками Міністерства екології та природних ресурсів, війна вже спричинила викид приблизно 31 млн тонн вуглекислого газу. Перебудова зруйнованих будівель та інфраструктури також призведе до значного збільшення викидів, оцінюваних на 79 млн тонн CO². Такі показники впливу на навколишнє середовище порівнюються зі щорічними викидами від окремих країн-членів Європейського союзу (ЄС), тому масштаби завданої шкоди є досить великими, щоб спричинити світову екологічну кризу. Помітними також є прямі екологічні збитки, оцінені приблизно в 35 млрд дол США [6]. Прикладом численних екологічних викликів для довкілля може слугувати забруднення Бузького лиману соняшниковою олією внаслідок атаки російських дронів, що спричинило серйозні наслідки для місцевого середовища, включаючи загибель птахів та забруднення водойми [7].

Наразі все частіше здійснюються провокації з боку росіян, спрямовані на спричинення екологічних катастроф на Херсонщині, зокрема, підриви плавзасобів та суден [8]. В результаті тривалих обстрілів та мінувань спостерігається негативний вплив на річкові та морські екосистеми, а також загроза серйозних екологічних збитків у заповідних зонах міжнародного значення, таких як Національний природний парк «Ниžньодніпровський» [9]. Крім того, суттєвий вплив російсько-української війни спостерігається також у масовому вимиранні риби, внаслідок зупинки роботи енергоблоків на Запорізькій АЕС. Порушення режиму охолодження реакторів призвело до раптового зниження температури води у ставку-охолоджувачу до приблизно +13°C, що стало прямою загрозою біорізноманіттю та екосистемі регіону [10].

Ще одним подібним випадком став пролив Каховської дамби. Внаслідок цієї катастрофи, понад 70% об'єму Каховського водосховища було втрачено, що призвело до значного зростання рівня води в річках Дніпро, Дніпрово-Бузькому лимані, Інгулу, Інгульці, Південному Бузі та Висуні [11]. Руйнування екосистем водних ресурсів призвело до значних втрат біорізноманіття, погіршення

якості води та екологічних умов для сільськогосподарства. У зв'язку з тим, що Україна займає лідерську позицію за родючістю ґрунтів, забруднення токсичними речовинами та мінами є серйозною загрозою для її природних ресурсів. Необхідно зазначити, що наразі вже близько 30% території України забруднена залишками боєприпасів і потребує термінового розмінування. Величина забрудненої території становить 176 тис. км², тому процес відновлення та розмінування територій займає значний період, а в деяких випадках відновлення вже зруйнованих територій є неможливим або надскладним завданням [12].

Таким чином, аналіз відомих фактів підтверджує високий рівень загрози, яку становить війна на екологічну стійкість України та світу. У довоєнний період, українська екосистема вже стикалася зі значними проблемами, але наслідки війни стали безпрецедентною кризою, яка становить загрозу життєвим функціям екосистем та стабільності середовища. Система екологічного управління та інституційна спроможність відповідних органів влади наразі є недостатніми для ефективного реагування на масштаби екологічної катастрофи. Незавершені важливі інституційні та галузеві екологічні реформи створюють додаткові перешкоди для зеленого відновлення, роблячи його практично недосяжним.

Хоча наразі Україна демонструє свою готовність виконувати зобов'язання та приймати заходи для протидії наслідкам війни, водночас екологічна політика залишається на другорядних позиціях та неадекватно інтегрованою до стратегій розвитку економічних секторів і регіональної політики. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (Міндовкілля), як головний координатор державної екологічної політики, не встановлює чітку стратегічну рамку цілей. Відсутність лідерства з питань екології та кліматичної політики в уряді та суспільстві змушує інші державні та місцеві органи несистемно ставитися до екологічних питань. Недостатня ефективність впровадження стратегічної екологічної оцінки (CEO) свідчить про необхідність подальшого вдосконалення механізмів управління екологічною політикою [13]. Наприклад, не вказана кількість документів, які пройшли процедуру CEO, та недостатня увага до пропозицій зі звітів з CEO вказують на несистемність управління

Міндовкілля. Скасування стратегічної екологічної оцінки для програм відновлення може призвести до погіршення екологічної ситуації та втрати інвестиційних коштів на відбудову. Загалом, багато показників виконання Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року не містять числові дані, а більшість заходів цього плану не враховують стратегічних цілей, що підтверджує неефективність екологічної політики [14].

Неефективність заходів, що розробляє Мінполітика прослідковується також у фрагментованості сучасної методичної та технічної бази для вимірювання стану довкілля та оцінки його змін, що створює перешкоди для аналізу ефективності екологічної політики в цілому. У той час, коли міжнародні підходи базуються на розрахунку витрат на відновлення довкілля та втраті екосистемних послуг, методики, розроблені Міндовкіллям, використовують такси та коефіцієнти, що мають переважно внутрішньонаціональне значення. У контексті постійної відсутності систематичного моніторингу стану довкілля, який охоплював би як національний, так і корпоративний рівні, стає очевидним, що Україна не має змоги визначити початковий стан екосистем перед військовими діями, а також зміни, які вони призвели, або вчасно реагувати на поширення забруднень, а також представляти цю інформацію громадянам, локалізувати її, чи вживати необхідні заходи запобігання. Проте, повноваження Державної екологічної інспекції (ДЕІ), що дозволяють фіксувати вплив воєнних дій на довкілля, були все ж таки визначені протягом 2023 року [15].

Варто зазначити, що наразі Україна також стикається зі складнощами у сфері екології через недостатню прозорість та доступність екологічної інформації для громадськості. Відомча система Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів не є відкритою для суспільства та не надає достатньої звітності щодо впровадження екологічної політики. Наприклад, навіть базова інформація про робочі групи, утворені Міндовкілля, недоступна для громадськості, а деякі набори відкритих даних не оновлюються протягом тривалого періоду, що порушує принципи прозорості та доступності інформації. Зі свого боку, інформація про врахування чи неврахування

пропозицій громадськості та обґрунтування причин неврахування не підлягає оприлюдненню, а зворотний зв'язок відсутній. Крім того, залучення зацікавлених сторін на ранній стадії формування рішень в основному обмежується до обговорень з організаціями громадянського суспільства та бізнесом, ігноруючи інші важливі групи суспільства, такі як молодь, фермери та корінні народи. Визначені проблеми відображаються й у розробці стратегічних документів, таких як План України для цілей фінансування з Регламенту Ukraine Facility, де інформування та залучення громадськості залишаються недостатніми [16]. Тому в таких умовах громадські організації мають докладати зусиль, щоб мати можливість брати участь у консультаціях, і навіть у цьому випадку не гарантується, що їхні пропозиції буде враховано.

Крім того, використання екологічних податків та зборів для фінансування бюджету, а не для досягнення стратегічних цілей екологічної політики, а також недоцільне використання цих коштів через недостатню прозорість у процесі формування, свідчать про недостатню готовність до викликів, що постають перед країною в контексті її приєднання до ЄС. Передбачається, що вступ до ЄС дозволить Україні отримати доступ до структурних фондів та збільшити обсяги фінансової підтримки для проведення необхідних реформ. Проте, чинна система управління екологічними ресурсами не готова ефективно управляти значними фінансовими ресурсами. Таким чином, обґрунтовується необхідність системної реформи у формуванні, розподілі та використанні коштів на охорону навколишнього природного середовища. Однією з важливих складових цієї реформи є перегляд порядку збору та ефективного використання екологічних коштів, включаючи створення та підтримку діяльності прозорої та незалежної юридичної особи - Екологічного фонду. Цей аспект є невід'ємною складовою стратегічного перетворення екологічної сфери, що відповідає завданням Національної стратегії економічного розвитку до 2030 року [17].

Попри прийняття відповідного законодавства, зокрема Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля», система моніторингу довкілля зали-

шається неефективною через ряд конкретних причин [18]. Серед них можна виділити недостатню фінансову підтримку та недостатній технічний розвиток інфраструктури для збору, обробки та аналізу екологічних даних. Також існує проблема недостатньої координації між відповідними державними органами та недостатня відкритість і доступність інформації про стан довкілля для громадськості. Всі ці чинники породжують складнощі у вчасному виявленні екологічних проблем та прийнятті необхідних заходів для їх вирішення (Таблиця 1).

Сутність розглянутих проблем екологічної політики полягає у відсутності сучасної та системної європейської стратегії, спрямованої на досягнення мети в усіх сферах діяльності. Здійснена російською федерацією військова агресія на території України змушує державу переглянути свою воєнну та повоєнну стратегію, впроваджуючи європейські стандарти, створюючи ефективне правове поле та забезпечуючи інституційну спроможність відповідних органів влади, що може призвести до можливості набуття членства в ЄС та ком-

Таблиця 1. Основні проблеми екологічної політики України

№	Проблеми	Характеристика
Державний моніторинг стану довкілля		
1.	Відсутність комплексного підходу до створення системи моніторингу довкілля	Недостатня координація різних аспектів моніторингу, що призводить до фрагментації та неефективності
2.	Відсутність розроблених підзаконних нормативно-правових актів	Недостатня законодавча база для визначення чітких процедур та умов моніторингу
3.	Відсутність окремої інституції для координації дій різних органів державної влади	Недостатнє управління та координація між структурами, що здійснюють моніторинг
4.	Відсутність системи дієвих санкцій за недотримання чи порушення законодавства	Відсутність стимулів для дотримання моніторингових норм, що зменшує їх ефективність
5.	Відсутність відповідного технічного устаткування для моніторингу	Недостатнє обладнання та технології для збору та обробки даних про стан довкілля
6.	Відкладення впровадження автоматизованих систем контролю викидів	Затримка впровадження нових технологій та систем контролю, що гальмує процес збору та аналізу інформації
Державний екологічний контроль		
1.	Відсутність налагодженого механізму оперативного здійснення контрольних заходів	Недостатня швидкість та ефективність реагування на екологічні події через відсутність чіткого контролю
2.	Високий рівень корупції у контролюючих органах	Корупційні практики серед персоналу контролюючих органів, що порушують об'єктивність та ефективність контролю
3.	Низький рівень підготовки кадрів, що здійснюють заходи контролю	Недостатня кваліфікація та мотивація персоналу, що обмежує їх здатність проводити ефективний контроль
Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства		
1.	Відсутність достатнього рівня екологічної культури	Недостатня усвідомленість населення про важливість охорони довкілля та наслідки його знищення
2.	Низький розмір санкцій за порушення екологічного законодавства	Недостатній розмір стягнення за порушення екологічних норм згідно ст. 91 ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля», що не створює достатнього тиску для дотримання закону
3.	Складна економічна ситуація	Економічний чинник сприяє нелегальній діяльності, що призводить до порушення екологічного законодавства
4.	Непопулярність посилення юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства	Відсутність підтримки для посилення механізмів притягнення до відповідальності порушників екологічних норм в політичних колах

Джерело: складено автором на основі [19–23]

пенсації завданої довкіллю шкоди в ході конфлікту у національних та міжнародних судових інстанціях, або ж продовжувати на шляху до лідерства в рейтингах корупції, проблем доступу до питної води та збільшення смертності внаслідок забруднення навколишнього середовища.

Необхідно зауважити, що у випадку відсутності реалізації негайних, комплексних, системних та ефективних заходів запобігання проблемам екологічної політики передбачається деградація визначених інститутів або неповне досягнення фундаментальних цілей. Крім того, швидкими наслідками може стати зростання рівня корупції та формування непрозорих відносин у сфері природних ресурсів. На середньострокову перспективу Україна буде змушена відмовитися від членства в ЄС, а також втратить можливість довести обсяги екологічної шкоди та отримати відшкодування з боку росії. У довгостроковій перспективі, відсутність суттєвих реформ та практичних змін призведе до втрати природних ресурсів, різноманіття видів, а також обмеженості у доступі до джерел питної води, що може мати катастрофічні наслідки для якості життя та здоров'я громадян.

У контексті сучасної геополітичної ситуації та проблем екологічної політики необхідно зауважити, що пріоритетним завданням сучасної України є не лише відновлення після

конфлікту, але й активна інтеграція у ЄС та інші міжнародні структури. В основі принципів сталого розвитку та відповідно до принципів Європейського зеленого курсу екологічна політика України має поступово адаптуватися до екологічної ефективності та відновлення природних ресурсів. Крім того, перспективним напрямком розвитку цієї стратегії є забезпечення рівноваги між потребами суспільства, інтересами бізнесу та збереженням природи. У такому контексті держава повинна не лише впроваджувати екологічні норми у законодавство та державні стратегії, але й активно застосовувати практичні заходи у всі сфери господарювання. Тому особливу увагу слід приділити розробці та реалізації планів відновлення та розвитку з урахуванням принципів екологічної ефективності (Таблиця 2).

Таким чином, необхідно зазначити, що ефективна екологічна політика стає критичною для України в умовах сталого розвитку та геополітичних турбулентностей. Принципи сталого розвитку та зеленого відновлення мають стати основою для формулювання стратегій екологічної політики, спрямованих на збалансоване задоволення потреб суспільства, зацікавлених сторін та збереження природних ресурсів. Важливо, щоб ці принципи були втілені у конкретні заходи та програми, спрямовані на покращення стану довкілля та підтримку сталого розвитку країни.

Таблиця 2. Принципи екологічної політики у контексті зеленого відновлення України

Принципи	Заходи
Інтегрованість природоохоронної та кліматичної політики	Забезпечення врахування положень природоохоронної та кліматичної політики у всіх стратегічних документах та програмах
Орієнтація на потреби громадян та сталий розвиток	Інвестиції та фінансування повинні сприяти розвитку економіки з високою додатковою вартістю та враховувати потреби населення
Промоція зеленої економіки	Запровадження низьковуглецевих та енергоощадливих методів виробництва та сприяння розвитку інновацій у галузі екології
Впровадження екологічних стандартів	Регулювання методів спостереження та вимог до якості довкілля для забезпечення безпеки та якості довкілля
Дотримання міжнародних екологічних норм	Застосування європейських стандартів у плануванні та розвитку для забезпечення відповідності міжнародним вимогам
Участь місцевих громад та громадськості	Залучення місцевого самоврядування та активної участі громадськості у прийнятті рішень та впровадженні стратегій екологічного відновлення
Ефективне управління фінансовими ресурсами	Координування та прозоре використання фінансових та технічних ресурсів для досягнення зелених цілей відновлення та розвитку

Джерело: складено автором на основі [24]

Висновки

У зв'язку з повномасштабним вторгненням російської армії на територію України, екологічна політика країни стає важливим аспектом стратегії сталого розвитку в умовах геополітичної нестабільності. Наслідки війни для довкілля надзвичайно серйозні, охоплюючи забруднення повітря, води та ґрунтів, а також руйнування біорізноманіття та великі економічні втрати. Наразі система екологічного управління та відповідність інституцій не в змозі ефективно реагувати на масштаби екологічної кризи, що зумовлені війною. Потрібна чітка стратегія екологічної політики, що відповідала б принципам сталого розвитку та зеленого відновлення, і була втілена у конкретні заходи та програми. Однак, наразі недостатньо розвинена європейська стратегія та недостатня готовність до викликів у сфері екології, зокрема через недостатню прозорість і доступність екологічної інформації для громадськості та неефективне використання екологічних податків та зборів. У цих умовах важливо впроваджувати європейські стандарти управління та сприяти розвитку зеленого відновлення країни, що сприятиме її сталому розвитку та інтеграції у міжнародну спільноту.

Список використаних джерел:

- Дубовіч, І., Волковська, Ю., & Волковський, Ю. (2023). Сучасні проблеми імплементації екологічної політики в Україні для запобігання змінам клімату відповідно до концепції сталого розвитку. *Економіка й суспільство*, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-50>
- Дзюндзюк, В. Б., & Дзюндзюк, В. Б. (2023). Безпекова екологічна політика в контексті реалізації цілей сталого розвитку. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*, (2), 63-68. <https://doi.org/10.20998/2227-6890.2023.2.11>
- Квітка, С., & Миргородська, М. (2023). Державна екологічна політика в умовах цифрового розвитку суспільства: Механізми мережевого управління. *Аспекти публічного управління*, 11(3), 30-37. <https://doi.org/10.15421/152332>
- Головня, Ю. І., Ільченко, В. М., & Трубей, О. М. (2019). Екологічний брендинг в умовах сталого розвитку економіки. *Ефективна економіка*, (8). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.8.38>
- Собенко, Н. (2022, Листопад 6). Від війни постраждали 20% природоохоронних територій України: РФ завдала збитків на 1,35 трлн грн. *Суспільне Новини*. <https://suspiilne.media/310936-vid-vijni-postrazdali-20-prirodooohoronnih-teritorij-ukraini-rf-zavdala-zbitkiv-na-135-trln-grn/>
- Birnbaum, M. (2022). At war, Russia aims to claim Ukraine's land — and its carbon emissions. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/climate-environment/2022/10/18/russia-ukraine-crimea-emissions/>
- Лупаїна, К. (2023, Лютий 13). Пошкоджені внаслідок обстрілу резервуари з олією: У Миколаєві екологи підрахували збитки. *Суспільне Новини*. <https://suspiilne.media/384275-poskodzeni-vnaslidok-obstrilu-rezervuari-z-olieu-u-mikolaevi-ekologi-pidrahuvali-zbitki/>
- Тищенко, К. (2022, Листопад 4). Окупанти провокують екологічну катастрофу на Херсонщині, у воді до 10 тонн пального — ОВА. *Українська Правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/11/4/7375058/>
- Карпенко, Л. (2022, Листопад 4). Окупанти створили екологічну загрозу — Через підриви суден у районі Херсона тонни мазуту течуть у плавні. *Цензор.НЕТ*. https://censor.net/ua/news/3378371/okupanty_stvoryly_ekologichnu_zagrozu_cherez_pidryvy_suden_u_rayioni_herso-na_tonny_mazutu_techut_u_plavni
- Макєєва, М. (2022, Жовтень 31). Окупанти на ЗАЕС нищать важливу екологічну складову роботи станції. *Цензор.НЕТ*. https://censor.net/ua/news/3377279/okupanty_na_zaes_nyschat_vajlyvu_ekologichnu_skladovu_roboty_stantsiyi
- Екологія-Право-Людина. (2023). Огляд наслідків та загроз для довкілля і здоров'я людей внаслідок підриву Каховської ГЕС російськими військами за період від 6 до 16 червня 2023 року: Аналітична записка. МБО «Екологія-Право-Людина». <https://epl.org.ua/eco-analytics/oglyad-naslidkiv-ta-zagroz-dlya-dovkillia-i-zdorov-ya-lyudej-vnaslidok-pidryvu-кахovskoyi-ges-rosijskymy-vijskamy-za-period-vid-6-do-16-cher-vnya-2023-roku/> [Режим доступу <https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/Kahovska-GES-oglyad-naslidkiv-1.pdf>].
- Екологія-Право-Людина. (2022). Відшкодування шкоди українським ґрунтам та землям в умовах війни. МБО «Екологія-Право-Людина». <https://epl.org.ua/eco-analytics/vidshkoduvannya-shkody-ukrayinskym-gruntam-ta-zemlyam-v-umovah-vijny/> [Режим доступу <https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/Vishkoduvannya-shkody-gruntam-ta-zemli-v-umovah-vijny-03-11-2022.pdf>]
- Андрусевич, Н., Гаврилюк, Р., Кравченко, О., Куць, Н., Малькова, Т., & Голубовська-Онісімова,

- А. (2021). *Довкілля та кліматична стійкість Східного партнерства — оцінка перспективи досягнення в Україні — 2: Аналітичний документ*. Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства. https://nesu.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/ecr_2021_web_final.pdf
14. Кабінет Міністрів України. (2021). *Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова КМУ № 179 від 3 березня 2021 р.* [Законодавство України]. Офіційний вебпортал парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
 15. Кабінет Міністрів України. (2023). *Деякі питання функціонування сервісу фіксації фактів за подіяння шкоди навколишньому природному середовищу внаслідок надзвичайних ситуацій, подій, збройної агресії Російської Федерації "Еко-Загроза": Постанова КМУ № 783 від 28 липня 2023 р.* [Законодавство України]. Офіційний вебпортал парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2023-%D0%BF#n2>
 16. Міністерство економіки України. (2024). *План для Ukraine Facility 2024-2027*. Кабінет міністрів України. <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/> [Режим доступу Березень, 2024, з <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>].
 17. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. (2021). *Звіт про стан виконання у 2021-2022 роках Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 443*. Кабінет Міністрів України. <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/05/Zvit-pro-stand-vikonannya-u-2021-2022-rokah-Natsionalnogo-planu-dij-z-ohorony-navkolyshnogo-prirodного-seredovyssha-na-period-do-2025-roku.pdf>
 18. Верховна Рада України. (2023). *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля: Закон України № 2973-IX від 20.03.2023* [Законодавство України]. Офіційний вебпортал парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2973-IX#Text>
 19. Кабінет Міністрів України. (2017). *Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України: Постанова КМУ № 275 від 19 квітня 2017 р.* [Законодавство України]. Офіційний вебпортал парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF#Text>
 20. Кабінет Міністрів України. (2022). *Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану: Постанова КМУ № 303 від 13 березня 2022 р.* [Законодавство України]. Офіційний вебпортал парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2022-%D0%BF#Text>
 21. Кабінет Міністрів України. (2023). *Про затвердження Порядку запровадження обов'язкових автоматизованих систем контролю викидів забруднюючих речовин: Постанова КМУ № 272 від 28 березня 2023 р.* [Законодавство України]. Офіційний вебпортал парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/272-2023-%D0%BF#Text>
 22. Верховна Рада України. (2020). *Проект Закону про державний екологічний контроль № 3091 від 19.02.2020*. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68186
 23. Верховна Рада України. (2024). *Про оцінку впливу на довкілля: Закон України № 2059-VIII від 04.01.2024* [Законодавство України]. Офіційний вебпортал парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
 24. Екодія. (2022). *Зелена відбудова України: Позиція громадськості*. Центр екологічних ініціатив «Екодія». <https://ecoaction.org.ua/zelena-vidbudova-ukrainy-pozytsia-hromadskosti.html>

References:

1. Dubovich, I., Volkovska, Yu., & Volkovskiy, Yu. (2023). Suchasni problemy implementatsii ekolohichnoi polityky v Ukraini dlia zapobihannia zminam klimatu vidpovidno do kontseptsii staloho rozvytku [Modern problems of implementing environmental policy in Ukraine to prevent climate change in accordance with the concept of sustainable development]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-50>
2. Dziundziuk, V. B., & Dziundziuk, B. V. (2023). Bezpekova ekolohichna polityka v konteksti realizatsii tsilei staloho rozvytku [Security environmental policy in the context of implementing the Sustainable Development Goals]. *Bulletin of the National Technical University KhPI*, (2), 63-68. <https://doi.org/10.20998/2227-6890.2023.2.11>
3. Kvitka, S., & Myrhorodska, M. (2023). Derzhavna ekolohichna polityka v umovakh tsyfrovoho rozvytku suspilstva: Mekhanizmy mrezhevoho upravlinnia [State environmental policy in the context of digital development of society: Mechanisms of network management]. *Aspekty publichnoho upravlinnia* [Public Administration Aspects], 11(3), 30-37. <https://doi.org/10.15421/152332>

4. Holovnia, Yu., Ilchenko, V., & Trubei, O. (2019). Ekolohichniy brendynh v umovakh staloho rozvytku ekonomiky [Environmental branding in the conditions of sustainable economic development]. *Efektivna ekonomika* [Effective Economy], (8). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.8.38>
5. Sobenko, N. (2022, November 6). *Vid viiny postrazhdaly 20% pryrodookhoronnykh terytorii Ukrainy: RF zavdala zbytkiv na 1,35 trln hrn* [20% of Ukraine's protected areas suffered from the war: The Russian Federation caused losses of UAH 1.35 trillion]. *Suspilne Novyny*. <https://suspilne.media/310936-vid-vijni-postrazhdali-20-prirodookhoronnih-teritorij-ukraini-rf-zavdala-zbitkiv-na-135-trln-grn/>
6. Birnbaum, M. (2022). At war, Russia aims to claim Ukraine's land — and its carbon emissions. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/climate-environment/2022/10/18/russia-ukraine-crimea-emissions/>
7. Lupaina, K. (2023, February 13). *Poshkodzheni vnaslidok obstrilu rezervuari z oliieu: U Mykolaievi ekolohy pidrakhuvaty zbytky* [Oil tanks damaged by shelling: In Mykolaiv, environmentalists have calculated the damage]. *Suspilne Novyny*. <https://suspilne.media/384275-poskodzeni-vnaslidok-obstrilu-rezervuari-z-oliieu-u-mikolaievi-ekolohy-pidrahuvali-zbitki/>
8. Tyshchenko, K. (2022, November 4). *Okupanty provokuiut ekolohichnu katastrofu na Khersonshchyni, u vodi do 10 tonn palnoho* [Occupiers provoke an environmental disaster in Kherson region, up to 10 tons of fuel in the water]. *Ukrainska Pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/11/4/7375058/>
9. Karpenko, L. (2022, November 4). *Okupanty stvorily ekolohichnu zahrozu — Cheres pidryvy suden u raioni Khersona tonny mazutu techut u plavni* [The occupiers created an environmental threat — Tons of fuel oil are flowing into the floodplain due to ship explosions near Kherson]. *Censor.NET*. https://censor.net/ua/news/3378371/okupanty_stvorily_ekologichnu_zagrozu_cherez_pidryvy_suden_u_rayioni_hersona_tonny_mazutu_techut_u_plavni
10. Makieieva, M. (2022, October 31). *Okupanty na ZAES nyshchat vazhlyvu ekolohichnu skladovu roboty stantsii* [Occupiers at ZNPP are destroying an important ecological component of the plant's work]. *Censor.NET*. https://censor.net/ua/news/3377279/okupanty_na_zaes_nyshchat_vajlyvu_ekologichnu_skladovu_roboty_stantsiyi
11. Environment-People-Law. (2023). *Ohliad naslidkiv ta zahroz dlia dokillia i zdorovia liudei vnaslidok pidryvu Kakhovskoi HES rosiiskymy viiskamy za period vid 6 do 16 chervnia 2023 roku: Analitichna zapyska* [Overview of the consequences and threats to the environment and human health as a result of the explosion of the Kakhovka HPP by Russian troops for the period from June 6 to June 16, 2023: Analytical brief]. MBO "Ekolohiia-Pravo-Liudyna" [International Charitable Organization "Environment-People-Law"]. <https://epl.org.ua/eco-analytics/oglyad-naslidkiv-ta-zagroz-dlya-dovkillia-i-zdorov-ya-lyudej-vnaslidok-pidryvu-kahovskoyi-ges-rosiiskymy-viiskamy-za-period-vid-6-do-16-chervnya-2023-roku/> [Retrieved from <https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/Kahovska-GES-oglyad-naslidkiv-1.pdf>].
12. Environment-People-Law. (2022). *Vidshkoduvannia shkody ukrainskym gruntam ta zemliam v umovakh viiny* [Compensation for damage to Ukrainian soils and lands during the war]. MBO "Ekolohiia-Pravo-Liudyna" [International Charitable Organization "Environment-People-Law"]. <https://epl.org.ua/eco-analytics/vidshkoduvannia-shkody-ukrainskym-gruntam-ta-zemliam-v-umovah-vijny/> [Retrieved from <https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/Vidshkoduvannia-shkody-gruntam-ta-zemli-v-umovah-vijny-03-11-2022.pdf>].
13. Andrushevych, N., Havryliuk, R., Kravchenko, O., Kuts, N., Malkova, T., & Holubovska-Onisimova, A. (2021). *Dovkilna ta klimatychna stikist Skhidnoho partnerstva — otsinka perspektyvy dosiahnennia v Ukraini — 2: Analitichnyi dokument* [Environmental and climate sustainability of the Eastern partnership — Assessment of the prospects for achieving it in Ukraine: Analytical document]. Ukrainian National Platform of the Eastern Partnership Civil Society Forum. https://necu.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/ecr_2021_web_final.pdf
14. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). *Pro zatverdzhennia Natsionalnoi Ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku: Postanova KМУ № 179 vid 3 bereznia 2021 roku* [On approval of the National Economic Strategy for the period up to 2030: CMU Resolution No. 179 of March 3, 2021] [Legislation of Ukraine]. Official website of the Parliament of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
15. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *Deiaki aspekty funktsionuvannia servisu fiksatsii faktiv zapodiannia shkody navkolyshniomu pryrodnomu seredovyshchu vnaslidok nadzvychainykh sytuatsii, podii, zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii "EkoZahroza": Postanova KМУ № 783 vid 28 lypnia 2023 r.* [Some issues of functioning of the service of recording the facts of damage to the environment as a result of emergencies, events, armed aggression of the Russian Federation "EcoThreat": CMU Resolution No. 783 of July 28, 2023] [Legislation of Ukraine]. Official website of the Parliament of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2023-%D0%BF#n2>

16. Ministry of Economics of Ukraine. (2024). *Plan for Ukraine Facility (EU Regulation 2024/792 of February 29, 2024) 2024-2027*. Cabinet of Ministers of Ukraine. <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/> [Retrieved March, 2024, from <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>].
17. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. (2021). *Zvit pro stan vykonannya u 2021-2022 rijkakh Natsionalnoho planu dii z okhorony navkolyshniogo pryrodnoho sere-dovyshcha na period do 2025 roku, zatverdzenoho rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 kvitnia 2021 r. № 443* [Report on the status of implementation in 2021-2022 of the National Environmental Action Plan for the period up to 2025, approved by CMU Order No. 443 of April 21, 2021]. Cabinet of Ministers of Ukraine. <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/05/Zvit-pro-stan-vykonannya-u-2021-2022-rokah-Natsionalnogo-planu-dij-z-okhorony-navkolyshnogo-pryrodnogo-sere-dovyshcha-na-period-do-2025-roku.pdf>
18. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023). *Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo derzhavnoi systemy monitorynhu dovkillia, informatsii pro stan dovkillia (ekolohichnoi informatsii) ta informatsiinoho zabezpechennia upravlinnia u sferi dovkillia: Zakon Ukrainy № 2973-IX vid 20.03.2023* [On amendments to certain legislative acts of Ukraine on the state environmental monitoring system: Law of Ukraine No. 2973-IX of 20.03.2023] [Legislation of Ukraine]. Official website of the Parliament of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2973-IX#Text>
19. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu ekolohichnu inspektsiiu Ukrainy: Postanova KMU № 275 vid 19 kvitnia 2017 roku* [On approval of the Regulation on the State Environmental Inspection of Ukraine: CMU Resolution No. 275 of April 19, 2017] [Legislation of Ukraine]. Official website of the Parliament of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF#Text>
20. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). *Pro prypynennia zakhodiv derzhavnoho nahliadu (kontroliu) i derzhavnoho rynkovoho nahliadu v umovakh voiennoho stanu: Postanova KMU № 303 vid 13 bereznia 2022 roku* [On the termination of state supervision (control) and state market supervision measures under martial law: CMU Resolution No. 303 of March 13, 2022] [Legislation of Ukraine]. Official website of the Parliament of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2022-%D0%BF#Text>
21. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *Pro zatverdzhennia Poriadku zaprovadzhennia oboviazkovykh avtomatyzovanykh system kontroliu vykydiv zabrudniuiuchykh rehovyn: Postanova KMU № 272 vid 28 bereznia 2023 roku* [On approval of the Procedure for the introduction of mandatory automated pollutant emission control systems: CMU Resolution No. 272 of March 28, 2023] [Legislation of Ukraine]. Official website of the Parliament of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/272-2023-%D0%BF#Text>
22. Verkhovna Rada of Ukraine. (2020). *Proekt Zakonu pro derzhavnyi ekolohichni kontrol № 3091 vid 19.02.2020* [Draft Law on state environmental control No. 3091 of 19.02.2020]. Official web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68186
23. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). *Pro otsinku vplyvu na dovkillia: Zakon Ukrainy № 2059-VIII vid 04.01.2024* [On environmental impact assessment: Law of Ukraine No. 2059-VIII of 04.01.2024] [Legislation of Ukraine]. Official website of the Parliament of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
24. Ecodiia. (2022). *Zelena vidbudova Ukrainy: Pozytsiia hromadskosti* [Green reconstruction of Ukraine: Public position]. Center for Environmental Initiatives "Ecoaction." <https://ecoaction.org.ua/zelena-vidbudova-ukrainy-pozytsiia-hromadskosti.html>

Danylo Bevzo

Environmental Policy of Ukraine in the Context of Sustainable Development Against the Backdrop of the Russian-Ukrainian War

In the context of sustainable development and global challenges, including the Russian-Ukrainian conflict, environmental policy is becoming an important aspect of Ukraine's development strategy. The full-scale invasion of the Russian army has led to serious environmental consequences, including air and water pollution, biodiversity disruption, and economic losses. The lack of effective environmental governance and incomplete reforms in the sector pose additional challenges to the implementation of environmental policy. Even with the declared readiness to fulfill commitments, environmental policy remains on the periphery of strategic documents and is not sufficiently integrated into the economy and regional policy. In this context, the priority task is to actively integrate Ukraine into international structures, including the European Union. Environmental policy should be adapted to the principles of sustainable development, balancing the interests of society, business and nature conservation. At the same time, the application of European standards can become an incentive for the development of an effective environmental policy and the solution of problems related to the military conflict. Thus, effective environmental policy in the context of sustainable development and geopolitical turbulence is becoming an important factor for Ukraine. The principles of sustainable development and green recovery should become the basis for environmental policy strategies aimed at improving the environment and ensuring the country's sustainable development.

Keywords: *environmental policy, environmental management, sustainable development, principles of sustainable development, reforms*